ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΘΕΜΑ Α

Α1. Οι πρόσφυγες αντιμετώπισαν αρχικά την οικονομική εκμετάλλευση από τους διακινητές καθώς και τις επισφαλείς συνθήκες μετακίνησης σε μεταχειρισμένα αλιευτικά σκάφη που δεν πληρούσαν τις προδιαγραφές ασφαλείας. Επιπλέον, υπέστησαν τη βίαιη συμπεριφορά του πληρώματος, στην προσπάθειά του να καταστείλει τις αντιδράσεις των τρομοκρατημένων επιβατών. Τέλος, ο εγκλεισμός στα κέντρα υποδοχής καθώς και οι δύσκολες συνθήκες διαβίωσης στους καταυλισμούς, επιδείνωναν την κακή ψυχολογική τους κατάσταση. (64 λέξεις)

ΘΕΜΑ Β

Β1. Σύμφωνα με τα σκίτσα, η πολιτισμένη κοινωνία αντιμετωπίζει το δράμα των προσφύγων ως θέαμα, είδηση, πληροφορία. Η «**ανεστραμμένη εικόνα**» δείχνει ότι οι «ευημερούντες» παρακολουθούν εκστατικοί τους εξαθλιωμένους πρόσφυγες, οι οποίοι ζουν σε αντίσκηνα και προσπαθούν να ζεσταθούν τυλιγμένοι σε κουβέρτες. Αυτή η άλλη όψη της πραγματικότητας τους απωθεί, γι' αυτό και η εικόνα που προσλαμβάνουν έχει στοιχεία «**ἀφαίρεσης».** Δεν είναι τυχαίο ότι τα χαρακτηριστικά του προσώπου παραλείπονται, διότι ο πολιτισμένος δεν αντέχει να νιώθει καρφωμένο πάνω του το παρακλητικό βλέμμα του εξαθλιωμένου πρόσφυγα, γεμάτο αναπάντητα ερωτηματικά..

Ωστόσο, στο δεύτερο σκίτσο έρχεται η ώρα της αναμέτρησης με την πραγματικότητα: «Ο πρόσφυγας δεν είναι απέναντί σου, είναι η άλλη όψη σου» μοιάζει να λέει ο σκιτσογράφος με μία δόση **πικρής ειρωνείας**. Έτσι, το πολυτελές σαλόνι πλημμυρίζει και ο πρώην «εφησυχασμένος» στα αγαθά του βιώνει την ανατροπή. Τότε, αναγκάζεται να ετοιμάσει κι αυτός το δισάκι του, **σύμβολο** ξενιτεμού, να βιώσει απώλειες(**φέρετρα)**. Το **έντρομο βλέμμα** και η **σκυφτή στάση** αισθητοποιούν τη δοκιμασία του. Κατ' αυτόν τον τρόπο ο σκιτσογράφος γεφυρώνει τις διαφορές ευημερούντων και αναξιοπαθούντων, φέρνοντας κοντά φαινομενικά

διαφορετικούς κόσμους. Ακόμη και η **παράδοξη εναλλαγή χρωματικών μοτίβων(ασπρόμαυρο στους πολιτισμένους, πολύχρωμο στους πρόσφυγες),** δείχνει ενδεχομένως ότι «τα φαινόμενα απατούν», οι ρόλοι εναλλάσσονται, η ευτυχία και η δυστυχία είναι συνάρτηση συγκυριών, οπότε και τα όρια μεταξύ τους είναι ασαφή και συγκεχυμένα…

Β2.α)

- **μάχονταν:** πάλευαν, αγωνίζονταν, διεκδικούσαν
- **να ζήσουν:** να ευημερήσουν
- **να εργαστούν:** να αποκατασταθούν επαγγελματικά
- **ένα πολιτικό μέρος:** ένας χώρος πολιτικών αγώνων
- **παρακίνησε:** κινητοποίησε, ενθάρρυνε, ώθησε, εμψύχωσε
- **χειρότερη:** αθλιότερη
- **πιστεύω:** υπερασπίζομαι, υπεραμύνομαι(της δημοκρατίας)
- **φαίνεται ότι:** αναμφισβήτητα
- **για ορισμένους:** για τους λίγους
- **και όχι για άλλους:** σε βάρος των πολλών

β) «Έχει ο καιρός γυρίσματα…»

Β3. Ο νεαρός Σύριος

- αναφέρεται στα σχέδιά του για το μέλλον, γεγονός που αποδεικνύει ότι είναι ένας άνθρωπος με στόχους, οι οποίοι ωστόσο έχουν ανασταλεί με δεδομένες τις δυσκολίες που περιγράφει ο ίδιος στη συνέχεια
- επικαλείται την κακή ψυχολογία του(λυπημένος, ευάλωτος, φοβισμένος), η οποία και αισθητοποιεί τη συναισθηματική του κατάρρευση (επίκληση στο συναίσθημα)
- παραθέτει τεκμήρια τα οποία αποδεικνύουν τις δύσκολες συνθήκες διαβίωσης στα κέντρα υποδοχής και ταυτοποίησης(ΚΥΤ) , αλλά και τις τραυματικές εμπειρίες του στη Συρία (επίκληση στη λογική)
- τέλος, βασίζεται στο ήθος των γιατρών οι οποίοι μέχρι τώρα τον υποστήριξαν και του συμπαραστάθηκαν(επίκληση στο ήθος)

Το κείμενό του, πιθανότατα θα έχει αποτελεσματικότητα, εφόσον τον βοηθά

α) να βάλει σε μία τάξη τις σκέψεις του και να αποδεχτεί τα τραυματικά του βιώματα

β) να συνειδητοποιήσει ότι, πέρα από τις όποιες δυσκολίες έχει βιώσει, έχει κοντά του ανθρώπους που τον στηρίζουν.

Τέλος, τα όνειρά του για το μέλλον του δημιουργούν μία ευχάριστη προοπτική και τον ενθαρρύνουν να προσπαθήσει για να τα υλοποιήσει.

Του θυμίζουν ότι έχει ακόμη το δικαίωμα να αγωνιστεί για μια καλύτερη ζωή, τη δική του αλλά και των ομοιοπαθούντων με αυτόν…

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Μέσα από ένα λυτρωτικό κλάμα ο μικρός Δρόσος ανακαλεί όλες τις τραυματικές εμπειρίες που έχει απωθήσει στο υποσυνείδητό του(ανάληψη/αναδρομή). Καταθέτει τα οδυνηρά βιώματά του σε ένα μακροσκελές ασύνδετο σχήμα(«έκλαιγε…την Αρετή τους») και εκφράζει τη συναισθηματική του φόρτιση με την επαναφορά του ρήματος «έκλαιγε». Η απώλεια του σπιτιού, της οικογένειας, κορυφώνεται με την απώλεια της μικρής Αρετής…

Τα γεγονότα του παρελθόντος εκτυλίσσονται γραμμικά, σαν σενάριο κινηματογραφικής ταινίας και φέρνουν στο φως τραγικές εμπειρίες και ανείπωτα συναισθήματα. Η επανάληψη του ρήματος «φοβάμαι» αλλά και η επίγνωση της τραγικής κατάληξης («ήξεραν…ήξεραν) λειτουργεί ως προσήμανση για το κακό που επίκειται , τον πνιγμό της Αρετής. Οι κραυγές αγωνίας των ηρώων, καθώς δίνονται σε ευθύ λόγο, αποκτούν αμεσότητα και ανακαλούν μνήμες του ιστορικού παρελθόντος. Ακόμη και τα αποσιωπητικά, που παρεμβάλλονται συχνά στην αφήγηση, δίνουν και στον αναγνώστη το περιθώριο να αφουγκραστεί την ιστορία, να ιεραρχήσει τα δικά του συναισθήματα…συγκίνηση, οδύνη, δάκρυα…

Τέλος, μετά την τραγική κορύφωση, έρχεται η «λύση» στο παρόν, καθώς ο ήρωας περνά, με τη συμπαράσταση των αγαπημένων του, στην επίγνωση και στην αποδοχή…Έτσι η συγγραφέας, σε μία πολυεπίπεδη χρονικά αφήγηση που ακολουθεί την τεχνοτροπία του μαγικού ρεαλισμού, δηλαδή εμπλέκει το πραγματικό με το φανταστικό, οδηγεί τον ήρωα αλλά και τον αναγνώστη στην κάθαρση…

> «Δεν είναι παραμύθι η ζωή. Το ξέρεις. Αν όμως τη ζεις και τη φαντάζεσαι σαν παραμύθι, ίσως όλα να γίνονται λίγο πιο όμορφα. Για να αντέχεις..»
>
> **Αγγελική Δαρλάση, «Όταν έφυγαν τα αγάλματα»**

ΘΕΜΑ Δ: ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Δ1. ΠΡΟΛΟΓΟΣ:

Αγαπητοί σύνεδροι,

είναι γεγονός ότι ζούμε σε μία κοινωνία και μία εποχή που μας δημιουργεί την ψευδαίσθηση της απόλυτης ευημερίας. Ωστόσο, η πολυπόθητη ευτυχία μας φαίνεται ότι είναι προνόμιο λίγων και επιπλέον αποδεικνύεται ότι είναι ιδιαίτερα ευάλωτη: πόλεμοι, οικονομικές κρίσεις, αντιδημοκρατικά

καθεστώτα, ανατρέπουν τις ισορροπίες και οδηγούν ορδές ανθρώπων στη μετανάστευση, σε αναζήτηση νέων ευκαιριών για αξιοπρεπή ζωή…Αθώα θύματα αυτής της ανατροπής είναι τα παιδιά, που συχνά αναγκάζονται, σε μία ευαίσθητη ηλικία να ξενιτευτούν μόνα, εκτεθειμένα σε ένα αβέβαιο παρόν και μέλλον…

ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ: Το «**προφίλ**» των παιδιών-προσφύγων:
Τα παιδιά αυτά έχουν βιώσει:

- τον βίαιο εκπατρισμό
- τις επισφαλείς συνθήκες του ταξιδιού
- την πρόωρη απομάκρυνση από την οικογένειά τους(απώλεια αγαπημένων προσώπων, βίαιος κατακερματισμός των οικογενειών κατά τη μετακίνησή τους)

Συνέπειες: ανασφάλεια, άγχος, μετατραυματικές ψυχικές διαταραχές (κατάθλιψη, σωματοποίηση θυμού, προβλήματα συμπεριφοράς).
Επομένως, αν και νεαρής ηλικίας, τα άτομα αυτά φτάνουν στη χώρα υποδοχής επιβαρυμένα σωματικά και ψυχολογικά.

ΕΡΩΤΗΜΑ 1ο:

- Δυσχερείς συνθήκες στα κέντρα υποδοχής και ταυτοποίησης:
  - Παρατεταμένος εγκλεισμός των παιδιών όπου παραμένουν σε καθεστώς προστατευτικής φύλαξης μέχρις ότου βρεθεί κατάλληλη δομή φιλοξενίας
  - ακατάλληλες συνθήκες διαμονής που επηρεάζουν την υγεία και την ανάπτυξη των παιδιών: κακή διατροφή, ανθυγιεινοί χώροι, επιδημίες
  - περιστατικά αποκλίνουσας συμπεριφοράς: εντάσεις, κλοπές, παρενόχληση, άσκηση βίας.
    Τα παιδιά εύκολα θύματα των απωθημένων που έχουν συσσωρεύσει ομοιοπαθούντες ενήλικοι αλλά και ανήλικοι
- Περιορισμένη-αναποτελεσματική πρόσβαση στο επίσημο εκπαιδευτικό σύστημα(σχολικός αποκλεισμός):
  - απώλεια πολύτιμων ωρών διδασκαλίας όσο τα παιδιά παραμένουν εγκλωβισμένα στα στρατόπεδα προσφύγων
  - αδυναμία παρακολούθησης των μαθημάτων, εφόσον τα παιδιά αγνοούν τη γλώσσα, ενώ κάποια από αυτά δεν έχουν πάει ποτέ σχολείο
  - αντιδράσεις των γονέων για την εγγραφή προσφύγων στα σχολεία
- Άνιση μεταχείριση, εκμετάλλευση, ρατσιστικές διακρίσεις, περιθωριοποίηση(κοινωνικός αποκλεισμός):

Συγκλονιστικό είναι το απόσπασμα από την επιστολή που έγραψε λίγο πριν αυτοκτονήσει ένας νεαρός Αιθίοπας, ο οποίος είχε υιοθετηθεί από μικρή ηλικία στην Ιταλία:
«Όπου και να πάω, όπου και αν βρίσκομαι, αισθάνομαι το βάρος των σκεπτικών, προκατειλημμένων, αηδιασμένων και φοβισμένων βλεμμάτων από ανθρώπους. .. Κάτι άλλαξε μέσα μου. Σαν να ντρέπομαι που είμαι μαύρος, σαν να φοβάμαι να με θεωρούν μετανάστη…

ΕΡΩΤΗΜΑ 2ο:

Α. ΠΟΛΙΤΕΙΑ:

- Ενεργοποίηση όλων των συμβάσεων για τα δικαιώματα του παιδιού: ισότιμη μεταχείριση όλων των παιδιών, ανεξαρτήτως φύλου, φυλής, εθνικότητας, θρησκείας κλπ.
- φροντίδα για την έγκαιρη μετακίνηση των νεαρών ατόμων σε ασφαλείς χώρους φιλοξενίας
- οργάνωση των δομών φιλοξενίας, ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της ευαίσθητης παιδικής και εφηβικής ηλικίας: τήρηση κανόνων υγιεινής, εξειδικευμένο προσωπικό για την έγκαιρη διάγνωση ψυχιατρικών διαταραχών, αλλά και την ψυχολογική υποστήριξη των παιδιών, συμβουλευτική καθοδήγηση για την ενεργό ένταξή τους στην κοινωνία(πχ συμβουλευτική σε θέματα εκπαίδευσης και επαγγελματικής αποκατάστασης)
- αναζήτηση των συγγενών του παιδιού και μέριμνα για τη συντομότερη μετεγκατάστασή του με στόχο την επανένωση των οικογενειών
- εναλλακτική επιμέλεια: αναζήτηση ανάδοχης οικογένειας, υιοθεσία, ορισμός επιτρόπου που θα αναλάβει την κατοχύρωση των δικαιωμάτων του παιδιού και θα το εκπροσωπεί σε οποιοδήποτε νομικό ζήτημα το αφορά
- κατοχύρωση του αναφαίρετου δικαιώματος της παιδείας.
  Προϋποθέσεις: οργάνωση διαπολιτισμικής εκπαίδευσης
  - επιμόρφωση των εκπαιδευτικών
  - δημιουργία τάξεων υποδοχής, παράλληλη διδασκαλία
  - ομαδοσυνεργατικές δράσεις διαπολιτισμικού χαρακτήρα, που θα διευκολύνουν την ενσωμάτωση των παιδιών αυτών στην ομάδα, εφόσον θα επιτρέψει την ανταλλαγή ηθών, εθίμων, συνηθειών κλπ και επομένως τη γνωριμία των παιδιών κλπ.
- έκδοση κάρτας υγειονομικής περίθαλψης: εμβολιασμοί, ιατροφαρμακευτική παρακολούθηση

Β. ΑΛΛΟΙ ΦΟΡΕΙΣ(τοπικοί και διεθνείς):

Καθοριστική είναι η συμβολή μη κυβερνητικών οργανώσεων(πχ Άρσις, Μετάδραση), οι οποίοι μεριμνούν για την ασφάλεια και την ομαλή προσαρμογή του παιδιού στις νέες συνθήκες.

Ενδεικτικά αναφέρονται κάποιες δράσεις των ΜΚΟ:

- Οργάνωση ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων στις δομές φιλοξενίας, που συνάδουν με την ηλικία των παιδιών
- παράδοση μαθημάτων για την εκμάθηση της γλώσσας
- εποπτεία της συστηματικής φοίτησης των παιδιών στο σχολείο και της μελέτης των μαθημάτων τους
- δημιουργία δικτύου επιτρόπων ανηλίκων
- διοργάνωση ομάδων κοινωνικής εργασίας για τον εντοπισμό ασυνόδευτων παιδιών

Σημαντική είναι επίσης η συμβολή της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. καθώς και της Ευρωπαϊκής υπηρεσίας Υποστήριξης για θέματα ασύλου, με στόχο τη συνεργασία των ευρωπαϊκών κρατών στο θέμα αυτό. Ειδικότερα, η Ύπατη Αρμοστεία ασχολείται με τα δικαιώματα των παιδιών-προσφύγων και μεριμνά, με ιδιαίτερη ευαισθησία και σε συνεργασία με τις κρατικές υπηρεσίες, για τον αποτελεσματικό χειρισμό κάθε επιμέρους περίπτωσης ασυνόδευτου ανηλίκου.

(ας σημειωθεί ότι η Ύπατη Αρμοστεία έχει τιμηθεί δύο φορές με το Νόμπελ Ειρήνης, το 1954 και το 1981)

Γ. ΟΙ ΣΥΝΟΜΗΛΙΚΟΙ:

Εμείς, ως συνομήλικοι, οφείλουμε:

- να είμαστε καλοπροαίρετοι προς τα παιδιά αυτά και να τα ενσωματώνουμε στις συντροφιές μας
- να αποδοκιμάζουμε τυχόν ρατσιστικά σχόλια σε βάρος τους
- να αποκτήσουμε ενσυναίσθηση και να αντιληφθούμε ότι «δυνάμει» θα μπορούσαμε κι εμείς να βρεθούμε στη θέση των παιδιών αυτών.

Η ενθάρρυνση των συνομηλίκων αποτελεί εχέγγυο για την ομαλή προσαρμογή των παιδιών αυτών στη νέα πραγματικότητα, διότι δημιουργεί αισθήματα ασφάλειας, αποδοχής, τελικά θετικής στάσης απέναντι στη ζωή. Άλλωστε, μία τέτοια νοοτροπία συνιστά και προσωπικό «προχώρημα», ευεργετικό όχι μόνο για τα παιδιά-πρόσφυγες αλλά και για μας τους υπόλοιπους(κίνητρο ανθρωπιστικής δράσης, καλλιέργεια πνεύματος ανεκτικότητας και κοσμοπολιτισμού κλπ).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ: Ας προσπαθήσουμε λοιπόν όλοι για να δημιουργήσουμε μία αισιόδοξη προοπτική για τα παιδιά αυτά, ας τους προσφέρουμε ένα

ουράνιο τόξο μετά την καταιγίδα που έχουν βιώσει…Ίσως έτσι συνειδητοποιήσουμε ότι οι περιπτώσεις αυτών των παιδιών δεν εμπίπτουν σε καμία διαδικασία τυπικής διεκπεραίωσης, αλλά μας αφορούν όλους προσωπικά, όσους θέλουμε να λεγόμαστε άνθρωποι. Όπως είπε χαρακτηριστικά ο Τζον Ντον: «Κανένας άνθρωπος δεν είναι νησί, ένα σύνολο, πλήρης αφ' εαυτού του· κάθε άνθρωπος είναι τμήμα της στεριάς, ένα μέρος από το σύνολο. Γι' αυτό μη στέλνεις ποτέ να ρωτήσουν για ποιον χτυπάει πένθιμα η καμπάνα· είναι για σένα που χτυπά…»
Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας